

VYSTOMASIS BENDRADARBIAVIMAS IR JAUNIMAS

PAGALBA TREČIOJO PASAULIO ŠALIMS ARBA VYSTOMASIS BENDRADARBIAVIMAS

Vystomojo bendradarbiavimo politika – tai visų išsivysčiusių šalių užsienio politikos dalis, kuria siekiama taikos, skatinamas ekonominis augimas ir socialinis stabilumas pasaulyje, mažinami skirtumai tarp ekonomiškai stiprių ir silpnų šalių bei besivystančios šalys integruojamos į pasaulio ekonomiką.

Lietuva, į Europos Sąjungą įstojusi 2004 m. gegužės 1 d., kartu su kitomis naujosiomis narėmis yra tarptautinės donorų bendruomenės dalis – iš šalies pagalbos gavėjos tapo šalimi donore.

Visgi vertėtų prisiminti patarlę – jei nori alkaną pamaitinti, neduok jam žuvies, o duok meškerę. Tiesioginė finansinė parama besivystančių šalių vyriausybėms ar tarptautinėms organizacijoms labai svarbi, bet yra ir dar daug kitų būdų padėti. Reikšmingų pokyčių gali vykti net ir Lietuvoje.

Kaip tu gali dalyvauti?

Reikia pripažinti, kad Lietuvos gyventojams vystomojo bendradarbiavimo idėja dar sąlyginai nauja. Ir nors keliaujame į egzotiškus kraštus vis dažniau ir toliau, retas kuris kelionės metu turi galimybę artimai pažinti vietos gyventojus, pamatyti tikrąją jų buitį, suvokti pagalbos neturtingoms šalims svarbą.

Atsakydami į klausimą, kaip asmeniškai kiekvienas gali prisidėti prie vystomojo bendradarbiavimo, daugelis žmonių tikriausiai paminėtų finansinę paramą, nes tai atrodo paprasčiausia. Kiti prisimintų savanorystę Afrikoje, tačiau retas norėtų pats išbandyti – kelionė tolima, gyvenimas varginguose kraštuose pavojingas, be to ir laiko tam rasti nelengva.

Įlties yra ir kitų šiek tiek paprastesnių būdų – tai atsakingas keliavimas po egzotiškus kraštus, atsakingas vartojimas, kai renkamės ekologiškus ar „Fairtrade“ ženklu pažymėtus produktus, tai ir dalyvavimas švietimo ar tarptautiniuose projektuose, net ir vienas kitas litas, paaukotas SMS labdaringsoms akcijoms.

VYSTOMASIS BENDRADARBIAVIMAS EUROPOJE

Europos Sąjunga teikia daugiau nei 50 proc. visos pasaulio paramos. Pavyzdžiui, 2008 m. visos kartu valstybės narės vargingiausioms pasaulio šalims skyrė 49 mlrd. eurų pagalbą – tai apie 0,4 proc. ES bendrųjų pajamų. Šiomis lėšomis finansuoti įvairūs projektai – nuo mokyklų ir ligoninių statybos iki naujų kelių tiesimo.

Vystomojo bendradarbiavimo politiką ES įgyvendina Europos Komisijos Generalinis vystymosi direktoratas (*DG Development*), Europos vystomojo bendradarbiavimo biuras (*Aidco*), kitos Europos Komisijos institucijos (*ECHO, DG Relex, DG Trade*), Europos Komisijos atstovybės visame pasaulyje, Europos Sąjungos valstybės narės, nevyriausybines organizacijos.

Lietuva, įgyvendindama vystomojo bendradarbiavimo politikos tikslus, siekia prisidėti prie demokratijos ir saugumo, skatinti ekonominius bei socialinius ryšius su regiono valstybėmis; didinti Lietuvos vaidmenį formuojant ir įgyvendinant tarptautinių organizacijų politiką regione. Lietuva dvišaliu pagrindu teikia pagalbą Baltarusijos Respublikai, Ukrainai, Moldovos Respublikai, Gruzijai, Armėnijos Respublikai, Azerbaidžano Respublikai, po konfliktų atsigaunančioms šalims – Afganistano Islamo Respublikai ir Irako Respublikai. Parama pagal galimybes teikiama ir kitų regionų šalims, ypač skurdžiausioms Afrikos valstybėms.

(pagal LR URM informaciją)

TARPTAUTINĖ BENDRUOMENĖ

2000 m. net 189 Jungtinių Tautų Organizacijai (JTO) priklausančių šalių atstovai dalyvavo Tūkstantmečio viršūnių susitikime. Susirinkusių šalių piliečių materialinė gerovė ryškiai skyrėsi – kol vienu šalių ekonomika augo, kitų šalių gyventojai vos galėjo išgyventi. 2000 m. už mažiau nei 1 JAV dolerį per dieną buvo priversti gyventi apie 1,1 mlrd. žmonių, kurių 30 proc. sudarė vaikai. Netgi turtingiausiose pasaulio šalyse kas šeštas vaikas gyveno žemiau nacionalinės skurdo ribos. Iki šiol 2,2 mln. vaikų miršta kasmet, kadangi nėra paskiepijami, o Afrikoje į pietus nuo Sacharos miršta viena iš 13 gimdyvių, kai stiprios ekonomikos valstybėse – 1 iš 4 000 gimdyvių.

Tam, kad padėtis gerėtų, numatyti Tūkstantmečio plėtros tikslai, kurie turi būti įgyvendinti iki 2015 m.:

- ☀ Perpus sumažinti skurdą ir nepriteklių pasaulyje.
- ☀ Garantuoti visuotinį pradinį išsilavinimą.
- ☀ Užtikrinti lygias moterų ir vyrų teises.
- ☀ Dviem trečdaliais sumažinti vaikų iki 5 metų mirtingumą.
- ☀ Trimis ketvirtadaliais sumažinti gimdyvių mirtingumą.
- ☀ Sustabdyti ŽIV/AIDS ir kitų užkrečiamųjų ligų plitimą.
- ☀ Užtikrinti darnų ekonominį ir aplinkos vystymąsi.
- ☀ Plėtoti pasaulinę partnerystę vystymosi labui.

Deja, kelių tikslų nepavyks pasiekti, bet per ateinančius penkerius metus dar gali įvykti daug teigiamų pokyčių, prie kurių turi galimybę prisidėti ir kiekvienas iš mūsų.

TUKSTANTMEČIO VYSTYMOSI TIKSLAS: PERPUS SUMAŽINTI SKURDĄ IR NEPRITEKLIŲ PASAULYJE

Siekdama šio tikslo didžiausią pažangą padarė Azija (dėl didelio Kinijos ekonomikos augimo). Šiame žemyne nuo 1990 m. iki 2001 m. apie 250 mln. žmonių išbrido iš skurdo.

Ką tu gali padaryti?

Tikriausiai pirma į galvą šovusi mintis – paremti finansiškai. Tačiau daug geriau, kai žmonės patys geba užsidirbti, nes tada neįpran-tama gauti nieko neveikiant, kartu išsaugoma žmogiškoji savigarba. Itin paprastas būdas padėti – atsakingai keliauti ir prisiminti keletą dalykų:

- Pirk vietoje pagamintus produktus ar daiktus, jei tik yra galimybė.
- Samdyk vietinį gidą – ne tik daugiau sužinosi, bet ir finansiškai paremsi vietinę šeimą ar net bendruomenę.
- Nepirk jokių suvenyrų, pagamintų iš nykstančių augalų ar gyvūnų rūšių (dramblio kaulo gaminių, kietmedžio baldų ir kt.); neužsisakinėk patiekalų iš saugomų rūšių gyvūnų.
- Nepirk nieko iš vaikų, neduok išmaldos – taip tik paskatinsi elgetauti.
- Naudokis viešuoju transportu, jei tik yra galimybė.
- Labai atsakingai naudok vandenį, jei esi vietovėje, kur jo trūksta.
- Gerbk vietines kultūras, tradicijas ir šventas vietas – jei abejoji, paklausk vietinių gyventojų, kaip elgtis.
- Prisimink, kad esi svečias, ir tai, jog atvykai iš Europos, dar nereiškia, kad esi geresnis ar protingesnis.

TUKSTANTMEČIO VYSTYMO SI TIKSLAS: GARANTUOTI VISUOTINĮ PRADINĮ IŠSILAVINIMĄ

Iki šiol vienas milijardas žmonių nemoka skaityti ir net pasirašyti. Pavyzdžiui, Okeanijos šalyse tik 76 proc. vaikų lanko pradinę mokyklą ir ne visi įstengia ją baigti. Džiugu, kad Lotynų Amerikoje šis skaičius jau siekia 96 proc. Tai vienas iš didžiausių pasiekimų pasaulyje.

Ką tu gali padaryti?

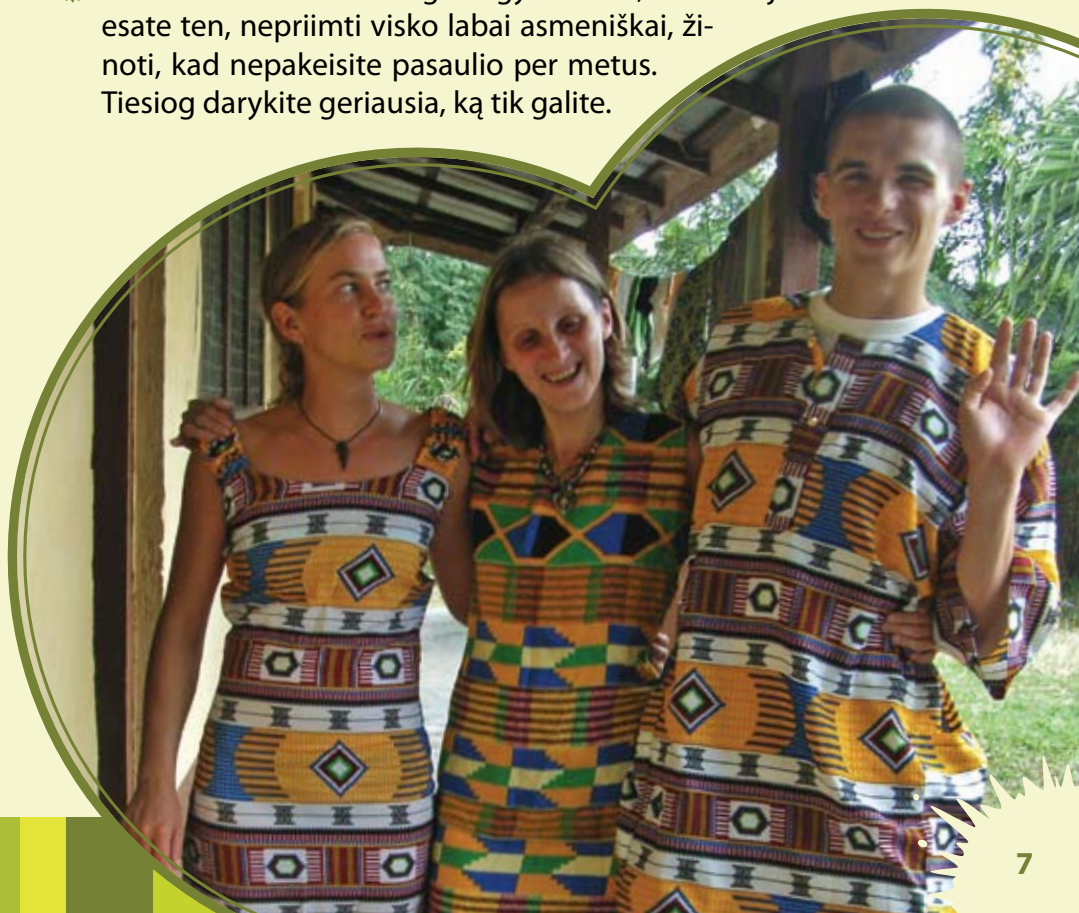
Ar kada susimąstei apie savanorystę besivystančio pasaulio šalyse, pavyzdžiui, Afrikoje? Apie gyvenimą be elektros, be dušo, be įprasto maisto, telefono, be jokio privatumo, nes viso kaimo vaikai tave dieną naktį stebi ir sekioja. Apie gyvenimą, kai vien tavo odos spalva suteikia pranašumą skleisti žinias ne tik apie mokslą, bet ir aiškinti demokratijos principus, skatinti siekti iš pirmo žvilgsnio nerealių tikslų. Panašius jausmus tenka patirti daugeliui savanorių, išsiruošusių į tolimus kraštus.

Savanorystė

Savaniai atlieka įvairiausius darbus – dirba mokyklose, slaugo ligonius, dalyvauja švietimo projektuose, rūpinasi retais gyvūnais ir kt. Savanorystė gali būti ir didelis išbandymas, tad pasiruošimas naujai patirčiai yra būtinas ir reikėtų nepamiršti kelių dalykų:

- ☀ Rinktis žinomą, geros reputacijos savanorių organizaciją.
- ☀ Pasirinkti sritį, kurią nors kiek išmanai arba bent jau mėgsti.
- ☀ Atlikti „namų darbus“ – rasti kuo daugiau informacijos apie šalį, pakalbėti su jau ten dirbusiais žmonėmis, pasiskiepyti.
- ☀ Įvertinti savo finansines galimybes, nes tik kai kurios organizacijos apmoka savanorių gyvenimo išlaidas. Dažnai tenka pačiam mokėti už savo kelionę ir pragyvenimą.
- ☀ Nusiteikti tikrai sudėtingam gyvenimui, bet kai jau esate ten, nepriimti visko labai asmeniškai, žinoti, kad nepakeisite pasaulio per metus. Tiesiog darykite geriausia, ką tik galite.

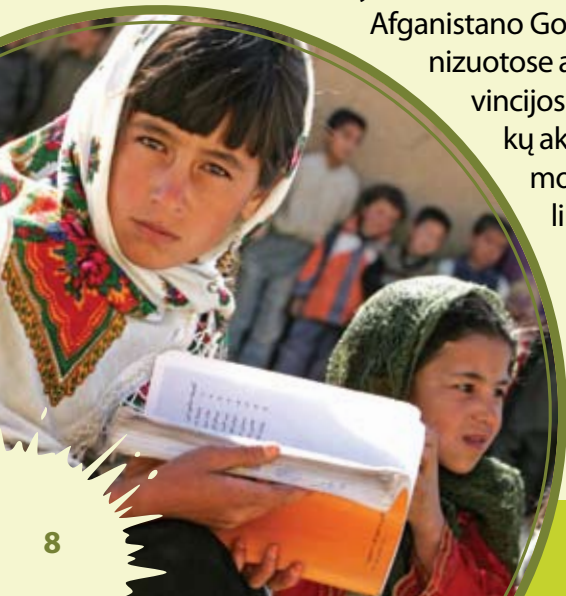
TŪKSTANTMEČIO VYSTYMO SI TIKSLAS: UŽTIKRINTI LYGIAS MOTERŲ IR VYRŲ TEISES

Du trečdaliai visų neraštingų pasaulio gyventojų yra moterys. Moterų užimtumo lygis sudaro du trečdalius vyrų užimtumo. Gera žinia – Argentinoje, Mozambike ir Pietų Afrikoje apie trečdalį visų parlamento narių sudaro moterys.

Ką tu gali padaryti?

Siekiant šio tikslo didžiausias dėmesys kreipiamas mergaičių raštingumui didinti. Vakarų Europoje vykdoma daug projektų, kuriais skatinama demokratijos plėtra, moterų teisių apsauga bei didinamas mergaičių raštingumas. Tokiuose projektuose gyventojai turi galimybę dalyvauti net ir nepriklausydami kokiai nors organizacijai ir būdami namuose. Jie aukoja drabužius ir daiktus labdaros parduotuvėms, savanoriškai padeda labdaros mugėse ar renka aukas viešuose renginiuose, taip pat gamina mugėms skirtus suvenyrus ar skanumynus.

Pavyzdžiui, Lietuvos gyventojai itin aktyviai dalyvavo Afganistano Goro provincijoje dirbančių karių organizuotose akcijose. Artėjant 2009 m. žiemai provincijos atkūrimo grupės kariai surengė šalikų akciją, kurioje galėjo dalyvauti Lietuvos mokyklų vaikai: jie patys numezgė šalikus Goro provincijos moksleiviams kaip savo draugystės ir palaikymo ženklą. Beje, Afganistano Goro provincijoje iš 169 000 mokinių, tik apie 42 proc. sudaro mergaitės. Siekiama, kad mergaičių mokyklose būtų dar daugiau.

TŪKSTANTMEČIO VYSTYMOŠI TIKSLAS: DVIEM TREČDALIAIS SUMAŽINTI VAIKŲ IKI 5 METŲ MIRTINGUMĄ

Kiekvienais metais, nesulaukę savo penktojo gimtadienio, nuo ligų, kurių galima išvengti (pneumonijos, viduriavimo, maliarijos, tymų, AIDS), pasaulyje miršta beveik 9 mln. vaikų. Sudėtingiausia situacija yra Afrikoje, į pietus nuo Sacharos, nes čia skiepai vis dar nepopuliarūs, o vaikų mirtingumas net didėja.

Ką tu gali padaryti?

Tikriausiai paprasčiausias būdas padėti įgyvendinant šį tikslą – asmeninė auka savo laiku arba lėšomis.

Aukojant tarptautiniams projektams, svarbu pasirinkti geros reputacijos labdaros organizaciją (pvz., „Raudonojo kryžiaus draugija“, „Oxfam“, „Gelbėkit vaikus“, „Maltos ordinas“), kuri nuolatos informuoja, kaip sekasi įgyvendinti labdaros projektą. Visgi daugelis Lietuvos gyventojų (net 60,8 proc.) norėtų, kad lėšos būtų skiriamos tik tarptautinėms organizacijoms, ir tik 16,2 proc. apklaustųjų sutiktų lėšas skirti Lietuvos organizacijoms.

Jei norite paaukoti organizacijai, sprendžiančiai specifines problemas, pvz., Afrikos mergaičių neraštingumo, skiepijimo programų ar pan., gali tekti informacijos ieškoti ir kitų Europos šalių organizacijų tinklalapiuose, mat Lietuvoje tokios organizacijos žengia pirmuosius žingsnelius.

TŪKSTANTMEČIO VYSTYMOSI TIKSLAS: TRIMIS KETVIRTADALIAIS SUMAŽINTI GIMDYVIŲ MIRTINGUMĄ

Besivystančiose šalyse miršta vidutiniškai 1 iš 48 gimdyvių, tačiau Afrikoje į pietus nuo Sacharos miršta net 1 iš 13 gimdyvių. Ypač daug saugant gimdyvių sveikatą pasiekta Bangladeše. Tai stebina, nes aplinkinėse Azijos valstybėse padėtis kol kas dar labai sudėtinga, o Bangladešas yra viena iš vargingiausių regiono šalių. Strateginiai veiksmai davė puikių rezultatų, vis daugiau moterų prieinama kvalifikuotų akušerių pagalba.

Ką tu gali padaryti?

Puikus pavyzdys, ką galima nuveikti teisingai tvarkant valstybinių fondų ir gyventojų aukas – Jungtinių Tautų populiacijos fondas (UNFPA). Šis fondas daug nuveikė reprodukcinės sveikatos, švietimo ir gimdyvių apsaugos srityje. Per 2009 m. šis fondas

155 pasaulio šalyse parėmė įvairių projektų už 783,1 mln. JAV dolerių (įskaitant 469,4 mln. JAV dolerių savanoriškų aukų).

Fondas organizuoja įvairius švietimo projektus, skirtus moterims mokytis, taip pat remia akušerių, pribuvėjų mokymus, padeda vietos ligoninėms įgyti reikalingų priemonių.

TŪKSTANTMEČIO VYSTYMOŠI TIKSLAS: SUSTABDYTI ŽIV/AIDS IR KITŲ UŽKREČIAMŲJŲ LIGŲ PLITIMĄ

Pasaulyje 40 mln. gyventojų yra užsikrėtę ŽIV. Brazilijos, Senegalo, Tailando ir Ugandos pavyzdys parodė, kad ŽIV plitimą galima sustabdyti.

Ką tu gali padaryti?

Dar vienas įspūdingas labdaros fondo pavyzdys: „Microsoft“ įkūrėjo Bill'o Gates'o sprendimas skirti net 10 mlrd. JAV dolerių vakcinoms kurti nuo AIDS, tuberkuliozės, pneumonijos, rotaviruso. „Vakcinos yra stebuklas, – sako Melinda Gates. – Tik kelios dozės gali apsaugoti nuo mirtinų ligų visą gyvenimą. Mūsų fondo veikloje vakcinoms teikiamas prioritetas, nes matome neįtikėtiną poveikį vaikų gyvenimams.“

Be abejonės, siekiant šio tikslo nederėtų apsiriboti vien stebuklingos vakcinos laukimu. Ne paskutinėje vietoje yra ir saugių lytinių santykių propagavimas bei asmens higienos paįsymas.

TŪKSTANTMEČIO VYSTYMO SI TIKSLAS: UŽTIKRINTI DARNŲ EKONOMINĮ IR APLINKOS VYSTYMĄSI

Daugiau kaip vienas milijardas gyventojų neturi nuolatinio geriamo vandens šaltinio, o daugiau kaip du milijardai žmonių gyvena itin blogomis sanitarinėmis sąlygomis. Visgi iki 2015 m. dar apie 700 mln. žmonių gyvens nešvaroje ir neturės galimybės naudotis visomis mums įprastomis sanitarinėmis priemonėmis.

Ką tu gali padaryti?

Besivystančiose šalyse dar retai paisoma aplinkosaugos reikalavimų, todėl gamyba yra pigesnė nei Vakarų šalyse, daranti ilgalaikį neigiamą poveikį ne tik vietos bendruomenei, bet ir mums visiems, nes Žemė – viena. Kol politikai ir specialistai bando suvaldyti šiuos procesus ir užtikrinti vienodai aukštus aplinkosaugos standartus, mes galime savo pasirinkimu veikti ekonomiką, o paprasčiausias būdas teisingai pasirinkti – žinoti dažniausiai naudojamus prekių žymėjimo ženklus: tai

įvairūs ekologiški ženklai (ES „Gėlė“, Skandinavijos „Gulbė“, Vokietijos „Mėlynasis angelas“), FCS (atsakinga miškininkystė), MSC (atsakinga žvejyba), „Rainforest Alliance“ (tropinių miškų apsauga) ir kt. Juos skiriančios organizacijos atsakingai stebi gamybos procesus ir teisę naudoti šiuos ženklus suteikia tik aukštus standartus atitinkantiems gaminiams.

TŪKSTANTMEČIO VYSTYMO SI TIKSLAS: PLĒTOTI PASAULINĘ PARTNERYSTĘ VYSTYMO SI LABUI

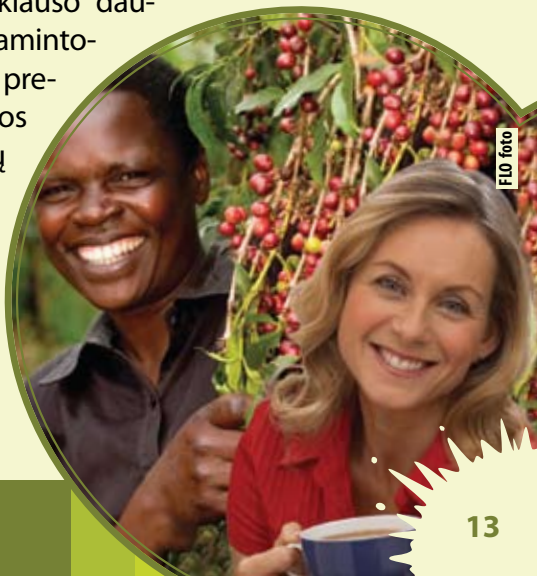
Reikia nepamiršti, kad 20 proc. pasaulio gyventojų iš stiprios ekonomikos šalių suvartoja 86 proc. produkcijos. Didelė dalis žmonių vargsta ne dėl išteklių stokos, bet todėl, kad jie netolygiai paskirstomi. Tad siekiama plėtoti atvirą prekybos ir finansų sistemą, tobulinti jos valdymą, mažinti skurdą ir nacionaliniu, ir tarptautiniu lygmeniu.

Ką tu gali padaryti?

Rinkdamiesi sąžiningos prekybos ženklų pažymėtus produktus išties galime daryti didelius pokyčius. Populiariausi šiuo ženklu žymimi produktai – tai tipiški, besivystančioms šalims įprasti, žemės ūkio produktai, kurie mums atrodo egzotiški: bananai, kava, kakava, arbata, medvilnė, gėlės, vaisiai, ryžiai, cukrus, prieskoniai ir kt.

Sąžininga prekyba (angl. *Fair trade*) apibrėžiama kaip prekybos partnerystė, pagrįsta dialogu, skaidrumu ir pagarba, kuria siekiama didesnio teisingumo tarptautinėje prekyboje tarp išsivysčiusių ir besivystančių šalių.

Sąžiningos prekybos sistemai priklauso daugiau kaip 3 000 organizacijų – tai gamintojai, eksportuotojai, importuotojai ir prekybininkai iš viso pasaulio. Ši prekybos sistema padeda 7,5 mln. skurstančių ir nepriteklių išgyvenančių žmonių besivystančiose šalyse – Afrikoje, Azijoje ir Pietų Amerikoje. Džiugina tai, kad šie skaičiai kasmet vis didėja, ateityje toks augimas žada geresnes gyvenimo sąlygas neturtingų šalių gyventojams.

NAUDINGOS NUORODOS

<http://www.glen-europe.org> – puikus savanorystės pavyzdys – Globalus mokymosi tinklas Europos jaunimui (*Global education network of young europeans, GLEN*), kurį sudaro nevyriausybinės organizacijos iš 12 senųjų bei naujųjų Europos Sąjungos šalių. Savanoriškai dirbti pagal GLEN projektus vyksta dviejų arba trijų žmonių komanda iš skirtingų Europos šalių. Šitaip skatinamas ne tik besivystančių ir ES šalių bendradarbiavimas, bet ir europiečiai, dirbdami kartu, geriau pažįsta vieni kitus. GLEN projektų trukmė – tik 3 mėnesiai, o tai tikrai per trumpas laikas, norint išspręsti aktualias problemas ar padaryti radikalių pokyčių. Ruošdamiesi vykti į projekto šalį būsimieji savanoriai dalyvauja pasiruošimo seminaruose, mokosi vietinių kalbų, bendrauja su buvusiais savanoriais.

www.nisc.lt – Nevyriausybinų organizacijų informacijos ir paramos centras. Jo užsakymu 2008 m. atlikta reprezentatyvi Lietuvos gyventojų apklausa apie požiūrį į pagalbą besivystančioms šalims.

www.apicentras.lt – Aplinkosaugos informacijos centro svetainėje daug rašoma apie Sąžiningą prekybą.

www.fairtrade.net – išsami svetainė apie *Fairtrade*.

www.fairtrade.org, **www.peopleandplanet.org/ftunis**, **www.kent.ac.uk/fairtrade** – semkitės minčių savo Sąžiningos prekybos universitetui arba kolegijai. *Fairtrade* ženklą gavęs universitetas ar kolegija įsipareigoja remti ir skatinti sąžiningą prekybą. Aukštosios mokyklos užtikrina, kad mokymo įstaigoje *Fairtrade* ženklu pažymėti produktai būtų prieinami kiekvienam besimokančiajam ir skleidžia informaciją apie Sąžiningą prekybą ir jos naudą. Tokiu būdu universitete besimokantis jaunimas palaiko Sąžiningą prekybą ir prisideda prie žmonių buities gerinimo besivystančiose Afrikos, Azijos ir Pietų Amerikos šalyse.

www.pagalba.org – Nacionalinės nevyriausybinių vystomojo bendradarbiavimo organizacijų platformos svetainė. Pagrindinės platformos veiklos kryptys: atviros, pilietiškos ir demokratiškos Lietuvos visuomenės ugdymas; galimybių Lietuvos NVO dalyvauti tarptautinėje vystomojo bendradarbiavimo veikloje didinimas; platformos narių žinių, gebėjimų ir bendradarbiavimo stiprinimas; atstovavimas platformai Lietuvoje, Europos Sąjungoje, kitose tarptautinėse organizacijose; aktyvus dalyvavimas formuojant ir įgyvendinant ES ir Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo politiką.

www.urm.lt – LR Užsienio reikalų ministerijos svetainėje pateikiama daug naudingos informacijos apie tarptautinį bendradarbiavimą.

www.orangeprojects.lt – vystomojo bendradarbiavimo politikai skirta interneto svetainė.

www.undp.lt, www.undp.org – Jungtinių Tautų vystymo programos išsami svetainė apie Tūkstantmečio tikslus, pasiekimus ir faktus.

www.jtba.lt – Jaunimo tarptautinio bendradarbiavimo agentūros svetainė. Agentūros svarbiausias tikslas – užtikrinti tarptautinio jaunimo bendradarbiavimo vystymąsi bei sėkmingą Lietuvos jaunimo dalyvavimą Europos Sąjungos programose jaunimui. Pagrindinis uždavinys – užtikrinti tinkamą ir efektyvų Lietuvos jaunimo dalyvavimą Europos Sąjungos programose „Jaunimas“ (2000–2006) ir „Veiklus jaunimas“ (2007–2013).

APIE PROJEKTĄ

Projekto „Vystomasis bendradarbiavimas Lietuvos aukštosiose mokyklose“ pagrindinis tikslas – didinti Lietuvos studentų informuotumą apie vystomojo bendradarbiavimo politiką, kad jaunų žmonių priimami sprendimai būtų socialiai atsakingi ir užtikrintų darnią plėtrą.

Projekto uždaviniai:

- ☀ Informuoti Lietuvos universitetų ir kolegijų studentus apie vystomojo bendradarbiavimo politiką ir inicijuoti dialogą apie globalių aplinkos pokyčių ir vystomojo bendradarbiavimo ryšį.
- ☀ Su Lietuvos jaunuimais pasidalyti patirtimi apie darbą ar savanorystę besivystančiose šalyse.
- ☀ Skatinti rinktis „Fairtrade“ ar kitais socialinę ir aplinkosaugos atsakomybę deklaruojančiais ženklais pažymėtus produktus.

Projektą įgyvendina Aplinkosaugos informacijos centras.

Šis projektas finansuojamas remiant Europos Komisijai, pagal Europos Sąjungos programą „Veiklus jaunimas“.

Leidinį parengė Jurgita Mačiūnaitė

Leidinyje panaudotos Vidmanto Balkūno („Lietuvos rytas“) iš Afganistano ir Jurgitos Mačiūnaitės iš Ganos ir Indijos nuotraukos

© Leidinį išleido Aplinkosaugos informacijos centras, Vilnius, 2010

© Leidinį spaudai parengė LJ „Kriventa“, Vilnius, 2010

